

vsega potrebno celo »odločno osmešiti«, ampak sama samcata »poštena preprostost«; in ta je končno kriva, da tudi v razkrivanju »magnetnih polj, ki nas vklepajo v Smisel, v Bistvo«, nikakor ne moremo odkriti kakšne »zlagane izumetničenosti«, kaj šele »modno govorenje«.

Tako torej sodi naš pošteno preprosti Slovenec o pisatelju in filozofu, čigar miselna praznosta, nedomišljenost in modnost, če že ne tudi zlagana izumetničenost so se nam šele zdaj dokončno razkrile. Zdaj seveda lažje razumemo, zakaj je moral Sartre svoje misli o svetu, človeku in še o čem razpredati na široko v vrsti novel, romanov, dram in najboljšejših filozofskih spisov — saj so bile res tako zelo zlagano izumetničene, prazne in nedomišljene, pravzaprav preprosto modne, da jih zares ni mogel spraviti v dvoje preprostih, poštenih in klenih stavkov. Prav to pa je dano slovenskemu kritiku Sartra — potrebno mu je samo malo zacingljati o »prelepi polnosti človeškega in vesolskega bivanja«, zapeti nekolikanj o »neminljivi lepoti trenutka« in pomisliti o »minljivosti človeške domišljavosti«, na vse to pa vreči grozovito lepi besedi o »Smislu« in »Bistvu« — in že se vse, kar so pesniki, pisatelji in misleci tega sveta, pravzaprav od Grkov do današnjih dni, domislili o bitju, niču in še marsičem, razblini v modno in zlagano izmišljotino.

Tu pa se seveda šala spreminja v času primerno resnico. Ko se naše domačijsko zapečkarstvo obrača podcenjujoče in že kar nestrpno zoper vse, kar ni napravljeno po njegovi šegi, bi mu bilo vendarle potrebno svetovati, naj že opusti svojo »pošteno preprostost« in se vsaj nekoliko odene v bolj modno napravljeno, izumetničen plašč po svetovni meri, ki bo vsaj malo zakril njegovo veliko, že kar preveč preprosto in pošteno naivnost.

J. K.

PROSVETA, FINANCIRANJE IN SAMOUPRAVNI SPORAZUMI

Nekateri znaki v zadnjem času kažejo, da se prosveti v letu 1972 ne obeh-tajo nič kaj lepi časi. Sanacija šolstva, ki jo je pred štirimi leti sprožil slovenski izvršni svet in ki je zlasti v prvih dveh letih rodila dokaj ugodne rezultate, polagoma izgublja sapo, in tudi prizadevanja sindikatov, ki so s svojima katalogoma I in II jasno začrtali potrebe po višini osebnih dohodkov v prosveti, postajajo daljna iluzija.

Menda vsa leta po osvoboditvi še nikdar nismo prišli do trenutka, ko bi bili mogli trditi, da je materialno vprašanje v prosveti že urejeno. V ljudeh, ki se ukvarjajo s šolstvom, se še do danes ni mogel utrditi občutek varnosti in družbene pomembnosti, ampak so se ves čas pojavljali nasprotni občutki, češ da neke delujejo neke sile, ki so tej občutljivi in važni družbeni dejavnosti nenaklonjene in, kar je seveda najvažnejše, da imajo te sile pri vrednotenju in pri razdeljevanju nacionalnega dohodka odločujočo besedo. V šolskih ljudeh se je zaradi tega začelo pojavljati tudi malodušje, marsikateri dober pedagog in strokovnjak se je začel ozirati po drugi zaposlitvi, v šole, ki mlade ljudi pripravljajo za učiteljske poklice, so se večkrat vpisovali manj sposobni absolventi prejšnjih šol, pojavljati so se začele celo teze o nekulturni in neprosvetni družbi, ki da so ji mnogo važnejše trgovina, šport, moda, zabava, zunanji blišč itd. kot pa resno učno-vzgojno delo in kot izobrazbena usoda naših mladih generacij. In še nadalje so ti šolski ljudje zagrenjeno ugotavljali, da v učnovzgojnih ustanovah postajajo važnejše od vsega finančna vprašanja: boj za osebne dohodke, štetje točk, merjenje delovne kvalitete (ki je še do danes živ krst ni mogel objektivno izmeriti), za vsa tista vprašanja, za katera so pa šolniki v prvi vrsti poklicani, torej za učno-vzgojno delo z mladino, za posodobljanje pouka, za strokovno

in pedagoško izpopolnjevanje pa je zmanjkovalo časa in energije. Tu je šlo in še gre za osnovni nesporazum v gledanju na šolo: šola ni in ne more biti gospodarska organizacija z vsem ekonomskim nemiro, kakršen je za gospodarstvo v današnjem dinamičnem svetu skorajda nujen, ni in ne more biti ustanova, ki ji je pridobivanje in merjenje ekonomskih dobrin glavni cilj, kar je razumljivo za proizvodne in posredovalne delovne organizacije, pač pa je to ustanova s čisto drugačnim, tako rekoč nematerialnim poslanstvom, bila bi naj ustanova z ekonomskim mirom in z ustvarjalnim nemiro, z iskateljstvom na področju pedagoških, znanstvenih in moralnih vrednot.

Toda razočaranja so si sledila drugo za drugim, čeprav je treba priznati, da stvari niso mogle po načrtani poti tudi zaradi splošne gospodarske in finančne situacije v državi. Najprej je bilo jasno povedano, da za leto 1971 postavke sporazumov ne bodo mogle biti stodontno dosežene, ker da izobraževalne skupnosti ne bodo dajale šolam kakih dodatnih sredstev; šole naj torej izvajajo sporazume po svojih možnostih, lahko kar do 1. maja 1971 nazaj, če imajo denar seveda. Potem se je hitro pokazalo, da sporazumi niso najbolj idealno pripravljani in sestavljeni in da jih bo treba še v marsičem izboljšati. Končno pa je prišla še nevarnost, da postavke sporazumov niti v letu 1972 ne bodo mogle biti stodontno realizirane. Republiški izvršni svet je namreč spričo neugodnih gospodarskih gibanj in v težnji po stabilizaciji gospodarstva »ponudil«
republiški izobraževalni skupnosti samo toliko sredstev, da bi bili osebni dohodki v prosveti glede na samoupravne sporazume lahko realizirani le osemdesetodstotno, sredstva za materialne izdatke pa povišana za dvajset odstotkov. To so bili seveda le prvi načrti in predlogi in najbrž to še niso dokončne odločitve, vendar pa že vse to vzbuja zaskrbljenost zaradi določ-

nih indikacij, namreč: ali izvršni svet SRS ne namerava do konca izvesti sanacije v šolstvu, ki je bila pred štirimi leti tako uspešno zastavljena? Ali bo spričo neugodne gospodarske situacije spet šolstvo tisto, ki se bo najprej moralo žrtvovati, čeprav je najmanj krivo za nastale gospodarske zadrege? Ali se bo ponovil pojav izpred prvih reformskih let, ko je ravno šolstvo tako prizadevno iskalo »notranje rezerve«, medtem ko so mnoge gospodarske organizacije in mnogi drugi gospodarski »dejavniki«
še naprej delali po starem?

Pri vsem tem pa se poraja še eno vprašanje. Če je vse tako, kot zdaj kaže, zakaj so bili samoupravni sporazumi sploh potrebni? Ali se bo tudi v tem tako občutljivem in nujnem primeru ponovila stara naša družbena napaka, da gibanja začenjamo z dobrimi nameni in celo z dobrimi perspektivami, nazadnje se pa razvodenijo in tako ne rodijo nobenih pravih rezultatov? Ali je bilo res spet vse zaman, vsi neštivilni sestanki po šolskih kolektivih, na katerih so razpravljali o sporazumih, vsa nasprotja, ki so se ob vsem tem pojavljala, vse seje profesionalcev, ki so sestavljali osnutke, vse patetično pisanje časopisov, ki so ob sporazumih tako trdno napovedovali ureditev šolskofinančnih razmer, in navsezadnje vsi stroški teh sporazumov, ki na primer samo za srednje šolstvo v Sloveniji znašajo nekaj čez 36 novih tisočakov?

Najbrž nam je ravno ob teh samoupravnih sporazumih zdrsnila izpod rok dobra prilika za izboljšanje razmer v našem šolstvu. Kot da smo ob vseh drugih tegobah spet hitro pozabili na to, kakšne posledice utegne imeti zopetno materialno in drugačno zapostavljanje šolstva, kot da smo pozabili na velik osip na osnovnih, srednjih in visokih šolah, pozabili na premajhno sodobnost in uspešnost pouka marsikje, zlasti še na odročnejših šolah, na slabo kadrovsko strukturo, na prenatrpanost in slabo opremo učilnic in končno na

dejstvo, da bo po nekaterih predvidevanjih v letu 1972 manjkalo v Sloveniji nad 1000 učiteljev za razredni pouk, ki naj bi poučevali okrog 30.000 otrok. Izobraževanje je v vsaki nacionalni strukturi najbolj rentabilna naložba, ki se rentira šele v prihodnosti; to je danes že povsod znana resnica. Toda če se ta resnica mora večno podrežati trenutnim gospodarskim ali drugačnim težavam in če ne more skozi vse te težave veljavno predreti na dan, potem je to ne samo znak, da ni bila dojeta v vsej svoji obsežnosti in pomembnosti, ampak da tudi še niso bile premagane sile, ki ji zavestno ne pustijo do veljave.

In na koncu še ena misel: že dalj časa je čutiti, da mlade generacije nikakor več nočejo po taki poti, kot bi starejši to želeli. Po svoje mislijo in se po svoje obnašajo, a priori radi zavračajo vse tisto, kar jim priporočajo starejši, iščejo svoje vrednote, često

tudi takšne, ki se ne skladajo s splošnimi merili slovenskega in jugoslovanskega socializma, iščejo nekam naprej mimo starejših in si oblikujejo svoj svet, v katerem naj sedaj veljavna generacija ne bi imela več svojega mesta. Toda ali je mogoče trditi, da so te mlade generacije slabe, ali da so slabe same iz sebe? Niso, zakaj še nikdar v zgodovini se ni zgodilo, da bi mlade generacije nič ne imele prav, vedno pa se je dogajalo, da so tembolj hodile po svoje, čimbolj so bili starejši gluhi za neke imanentne družbene resnice, za kakršne imajo mladi ljudje dostikrat prav dobro izostren posluš in za kakršne so se pripravljani tudi boriti. Skratka, mladina danes ni takšna, kot smo si nekoč predstavljali, da bo po petindvajsetih letih socialističnega razvoja. In če ni, ali ni deloma pri tem krivo tudi šolstvo zadnjih petindvajsetih let oziroma odnos do njega?

Jože Šifrer

Pismo uredniku

Spoštovani tovariš urednik,

v 11. številki Sodobnosti ste objavili anketo o repertoarju SF. Dovolite mi, da dodam tej anketi nekaj svojih pripomb.

Oglašam se, ker je ta anketa prinesla dvoje mnenj (P. Merku in M. Lipovšek), ki bi po svoji tehtnosti zaslužil kaj več kot hitro pozabo. Bili bi namreč lahko za izhodišče širši debati, ki bi jo mogoče lahko organizirala Vaša revija. Naj razložim. Repertoar sam je zadnji člen v verigi, ki jo sestavljajo:

- ideja programa*
- samoupravni organi (ki to idejo potrjujejo ali pa ne)*
- materialne možnosti*
- subjektivne možnosti (ansambli, publika)*
- odmevnost kakšne akcije (kritika, sredstva obveščanja)*
- tehnične možnosti izvedbe*
- realizirani program.*

Vaša anketa je obravnavala le dva člena: prvega in zadnjega. Pogovarjamo se torej le o projektu in fasadi stavbe, o konstrukciji, ki naj to fasado nosi, pa ne. Naj zato spregovorimo nekaj besed o drugih členih. O denarju ne bi govoril, saj ga je kljub vsem obljubam de facto vsako leto manj. Od obljub pa se živeti ne da.

Dalje: kako naj samoupravni organ z veseljem potrjuje program, ki v prvi fazi pomeni zmanjševati število obiskovalcev (povečan odstotek so-